

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Institute
for Information Technologies
in Education

Благодійний Фонд
«ЗДОРОВ'Я ЖІНКИ І ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї»

ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

ЗАГАЛЬНОШКІЛЬНИЙ ПІДХІД

Тетяна Слободян,
координаторка освітніх програм БФ «Здоров'я жінки і планування сім'ї»,
консультантка ЮНЕСКО

womanhealth.org.ua

Благодійний Фонд
**ЗДОРОВ'Я ЖІНКИ
І ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї**

ГАРЯЧА ЛІНІЯ

з питань репродуктивного
здоров'я та планування сім'ї

«Разом проти раку грудей»

0-800-50-27-57

0-800-50-50-90

[ПРО ФОНД](#)

[НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ](#)

[НОВИНИ](#)

[МЕДІА-ЦЕНТР](#)

[РЕСУРСИ ФОНДУ](#)

[ВСЕУКРАЇНСЬКА КОАЛІЦІЯ З РЗ/ПС](#)

[КОНТАКТИ](#)

БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД

ЗДОРОВ'Я ЖІНКИ І ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї

20 років послідовно та активно працюємо у сфері збереження
репродуктивного здоров'я та захисту репродуктивних прав
українського народу

[ПРО ФОНД](#)

МЕТОДИЧНІ ТА ВІЗУАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

вул. Митрополита Василя Липківського, 36, м. Київ, 03035, тел./факс: (044) 248-25-13

04.09.2020 № 22/127-768
На № _____ від _____

Голові правління Благодійного Фонду
«Здоров'я жінки і планування сім'ї»
Майстрок Галіні

Про результати засідання комісії
з психології та педагогіки

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» повідомляє, що комісія з психології та педагогіки Науково-методичної ради МОН України розглянула рукопис методичного посібника для педагогічних працівників «Попередження насильства у закладах освіти» (автори: Ірина Скорбун, Тетяна Слободян) та прийняла рішення з висновком «Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах» (протокол №2 від 28.08.2020 року).

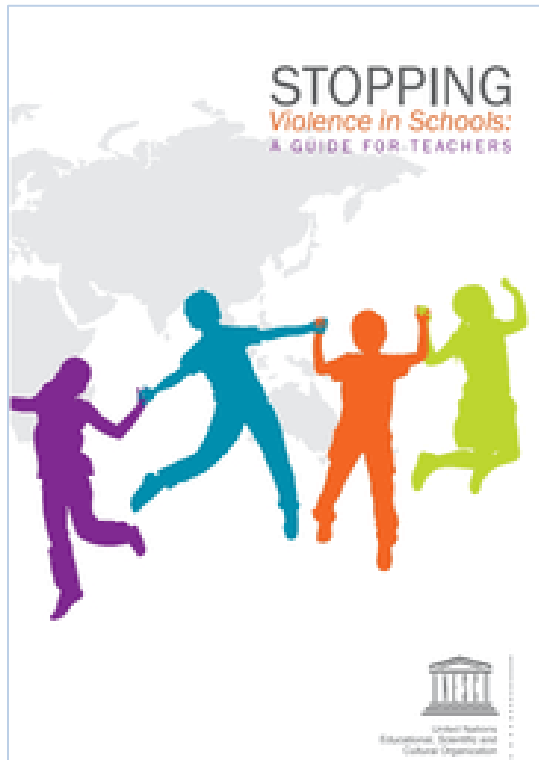
Під час видання навчальної літератури на звороті титульної сторінки зазначається дата і номер листа Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Контрольні примірники у кількості 5 екземплярів просимо надіслати на адресу: Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», вул. Митрополита Василя Липківського, 36, кімн. 204, м. Київ, 03035.

В.о. директора

Свєн БАЖЕНКОВ

ПУБЛІКАЦІЇ ЮНЕСКО

Попередження насильства в закладах освіти: загальношкільний підхід

МОДЕЛЬ ЗДОРОВОЇ ШКОЛИ

реалізація завдань
Національної стратегії
розбудови безпечного і
здорового освітнього
середовища у
Новій українській школі

ЗМІСТ

Перелік скорочень

Подяка

Вступ

1. Явище насильства в закладі освіти
2. Загальношкільний підхід до попередження та протидії насильству
3. Реалізація заходів щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки насильства, надання допомоги учасникам конфліктної ситуації
4. Додатки
5. Корисні ресурси
6. Використані джерела

ЯВИЩЕ НАСИЛЬСТВА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

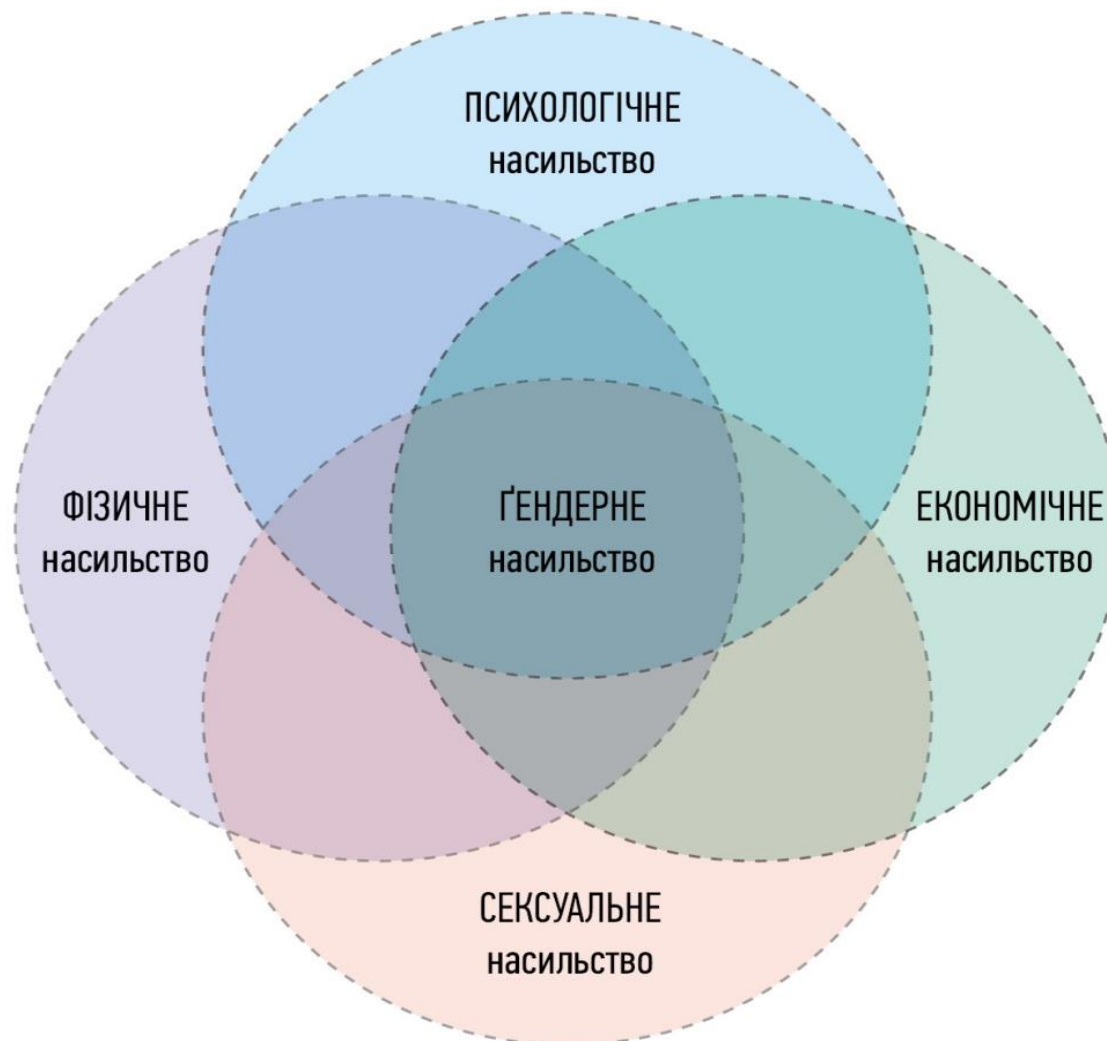
1.1	Насильство в закладі освіти – відповідь на проблему в Україні	12
1.2	Види й форми насильства в закладі освіти.....	16
1.3	Чинники насильства	23
1.4	Учасники насильства	27
1.5	Насильство внаслідок дискримінації за станом здоров'я: учні та працівники закладу освіти, які живуть з ВІЛ	30
1.6	Вікові відмінності	32
1.7	Реагування на випадки насильства і його наслідки.....	32
1.8	Наслідки для постраждалих, свідків та кривдників.....	33
1.9	Наслідки для закладу освіти	35

ДЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ НАСИЛЬСТВО

школа по дорозі вдома в громаді у кіберпросторі

ФОРМИ НАСИЛЬСТВА

НАСИЛЬСТВО В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

- Сплановані або спонтанні агресивні дії, що відбуваються на його території або в приміщеннях під час занять, перерв, на шляху до чи з нього, а також під час заходів, які проводить заклад освіти в іншому місці.
- За проявом виокремлюють одноразові насильницькі дії і систематичне, регулярно повторюване насильство – булінг.

ЧИННИКИ НАСИЛЬСТВА

ДИТИНА

особливості розвитку,
особиста історія
та демографічні
характеристики

СІМ'Я

сім'я та інші
близькі
соціальні
взаємини

ЗАКЛАД ОСВІТИ

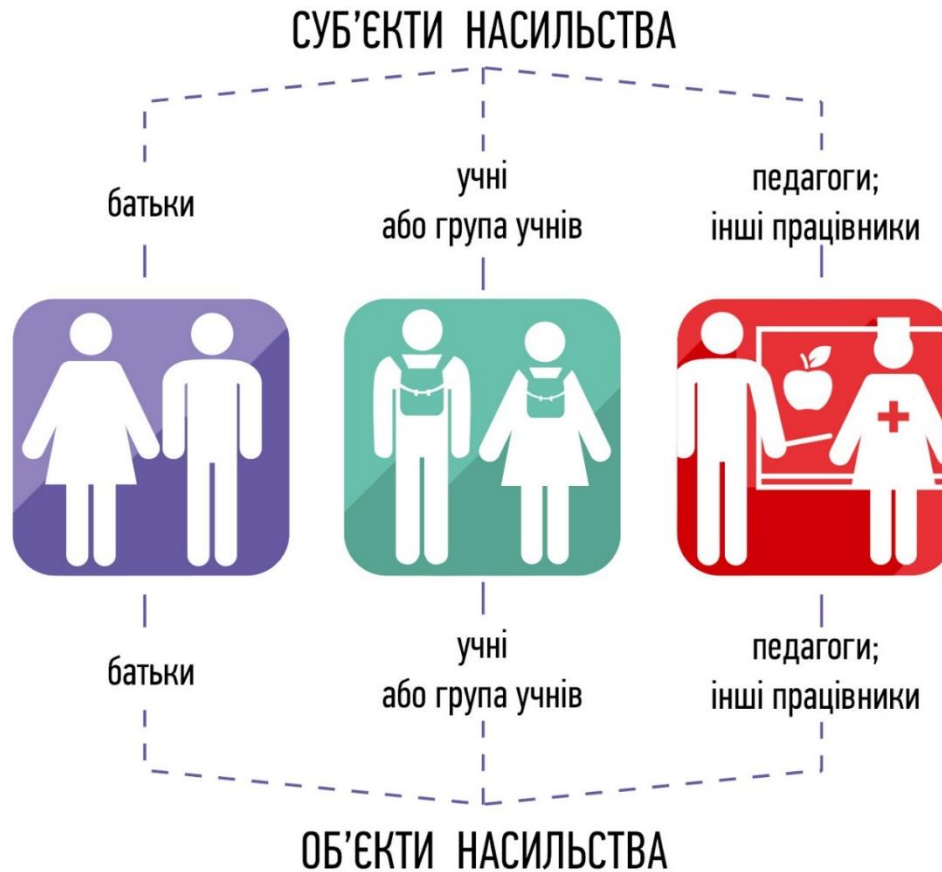
освітній простір,
навчальні програми,
правила закладу,
механізми
попередження,
виявлення
та реагування

МІСЦЕВА ГРОМАДА

соціальні норми
та чинники
на рівні громади

СУСПІЛЬСТВО

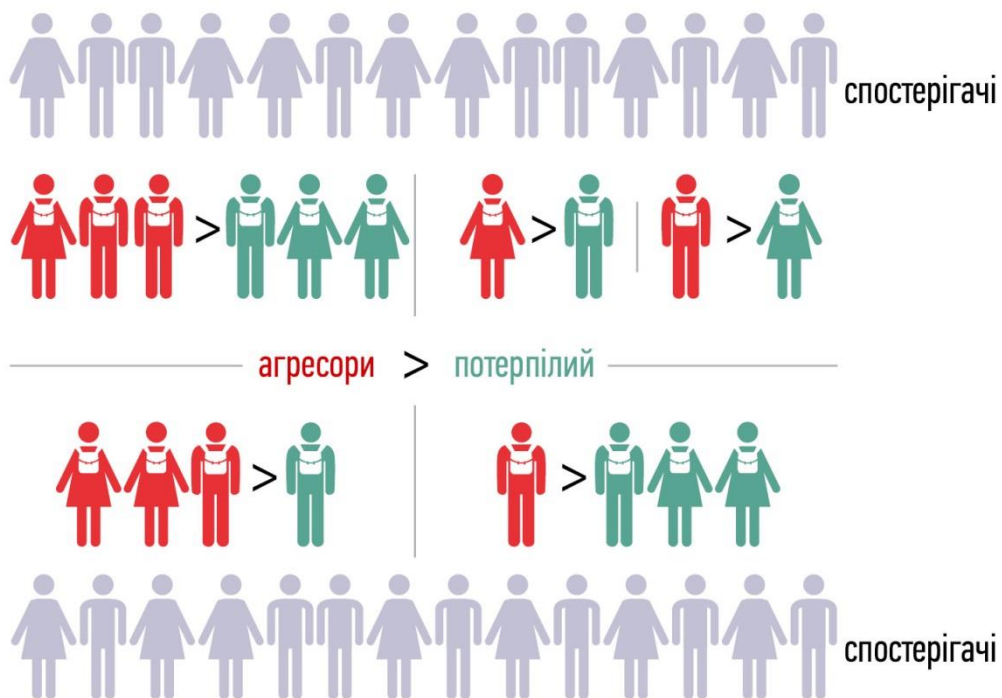
загальні
суспільні чинники,
що створюють
передумови
для насильства

Суб'єктами та об'єктами насильства в закладі освіти можуть бути педагоги, інші працівники, здобувачі освіти та їхні батьки. Представник будь-якої з названих груп може бути ініціатором насильницьких дій, постраждалою стороною або свідком

Попередження насильства в закладах освіти: загальношкільний підхід

УЧАСНИКИ НАСИЛЬСТВА

УЧАСНИКИ НАСИЛЬСТВА

Попередження насильства в закладах освіти: загальношкільний підхід

ЩО МОЖЕ СВІДЧИТИ ПРО ТЕ, ЩО ДИТИНА ЗАЗНАЄ НАСИЛЬСТВА

- особливості її поведінки
- настрою
- зовнішній вигляд
- «безпричинні» пропуски занять
- зниження успішності

Наказ МОН № 1047 від
02.10.2018 р.

«Про затвердження
Методичних рекомендацій
щодо виявлення, реагування
на випадки домашнього
насильства і взаємодії
педагогічних працівників
з іншими органами та
службами»

ЗАГАЛЬНОШКІЛЬНИЙ ПІДХІД

2.1.	Модель здорової школи.....	40
2.2.	Управлінські і просвітницькі рішення для профілактики насильства та булінгу.....	42
2.3.	Політика закладу освіти щодо попередження і протидії насильству	43
2.4.	Статут закладу освіти.....	44
2.5.	Правила поведінки у закладі освіти	45
2.6.	План заходів щодо попередження насильства	46
2.7.	Взаємодія закладу освіти з іншими організаціями та установами.....	46
2.8.	Навчання керівників закладів освіти та вчителів	47
2.9.	Інформування батьків	49
2.10.	Профілактична робота зі здобувачами освіти.....	50
2.11.	Відповідальність і дії працівників закладу освіти.....	52

УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ

- Заходи щодо **безпеки приміщень** і території закладу освіти.
- **Аналіз психологічного клімату** закладу освіти.
- Розробка та ухвалення **загальношкільної політики** з попередження насильства та булінгу – документа, який відображає спільну позицію учасників освітнього процесу щодо проблеми насильства.
- Розробка та ухвалення **внутрішніх нормативних документів**, правил поведінки, посадових інструкцій, алгоритмів дій, механізмів повідомлення про випадок насильства, призначення відповідальних за попередження, виявлення та реагування на випадки насильства.
- Залучення **психологічної служби** школи для ефективної роботи з попередження та виявлення випадків насильства, розв'язання конфліктів мирним шляхом.
- Моніторинг рівня безпеки, комфортності та інклюзивності закладу освіти.
- Визначення **партнерських** державних установ і громадських організацій, механізмів взаємодії з ними для надання допомоги тим, хто постраждав від насильства, кривдникам та свідкам.

БЕЗПЕЧНИЙ І ДОБРОЗИЧЛИВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Попередження насильства в закладах освіти: загальношкільний підхід

ПРОСВІТНИЦЬКІ ЗАХОДИ

- Включення до **навчального плану** тем поваги та дотримання прав людини, загальнолюдських цінностей, рівності та недискримінації.
- Реалізація **просвітницьких, профілактичних заходів**, які сприяють розвитку особистості та моральному становленню здобувачів освіти, духу співробітництва та партнерства, взаємоповаги, навичок ефективного спілкування, критичного мислення, ненасильницького вирішення конфліктів, самозахисту, асертивної поведінки, управління емоціями та подолання стресових ситуацій.
- **Професійна підготовка і навчання** педагогічних та інших працівників закладу освіти принципів позитивного виховання та підтримки дисципліни ненасильницькими методами, способів попередження агресивної поведінки та проявів насильства, стратегій безпечної поведінки.
- **Інформування батьків** про проблему насильства та підтримка батьків тих здобувачів освіти, які зазнали знущань і насильства.

ЗАЛУЧЕННЯ СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ

- заходи на рівні громади
- залучення батьківської спільноти
- партнерство з бізнесом

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ, ВИЯВЛЕННЯ І РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ НАСИЛЬСТВА, НАДАННЯ ДОПОМОГИ УЧАСНИКАМ КОНФЛІКТНОЇ СИТУАЦІЇ

3.1.	Заходи безпеки на території закладу освіти	58
3.2.	Підтримка позитивного соціально-психологічного клімату у класі.....	59
3.3.	Реагування на випадки насильства	61
3.4.	Дії учасників освітнього процесу	62
3.5.	Залучення здобувачів освіти до попередження та вирішення конфліктів	67
3.6.	Залучення батьків до попередження та вирішення конфліктів	68

ОРІЄНТОВНА СХЕМА РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ НАСИЛЬСТВА

1

Повідомлення про випадок насильства або спроби його вчинення

2

Негайне втручання з метою припинити насильство

3

Надання першої допомоги особі, яка зазнала насильства

4

Реєстрація та розгляд випадку

5

Надання допомоги, виховні та дисциплінарні заходи, завершення випадку

ДОДАТКИ

4.1.	Рекомендації з вивчення соціально-психологічного клімату в закладі освіти з метою протидії насильству та булінгу.....	72
4.2.	Практичні рекомендації для керівників та працівників закладів освіти з попередження дискримінації здобувачів освіти та працівників закладу освіти, які живуть з ВІЛ.....	77
4.3.	Зразок структури документа «Політика закладу освіти щодо попередження та протидії насильству»	82
4.4.	Зразок плану заходів щодо запобігання насильству та булінгу в закладі освіти....	83
4.5.	Зразок програми навчальних семінарів для керівників, педагогів та співробітників закладу освіти	88
4.6.	Орієнтовна тематика питань для обговорення на батьківських зборах.....	92
4.7.	Зразок журналу обліку випадків насильства і вжитих заходів.....	94
4.8.	Зразок положення про службу примирення (медіації) в закладі освіти.....	96

ПОПЕРЕДЖЕННЯ
НАСИЛЬСТВА
В ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ

ВІД ТЕОІРІ - ДО ДІЙ

ВІД ТЕОРІЇ - ДО ДІЙ

- ✓ видання доступне на сайті МОН
- ✓ забезпечення посібниками закладів післядипломної педагогічної освіти
- ✓ навчання на базі ЗППО

для команд шкіл

- представники адміністрацій ЗО
- психологи
- соціальні педагоги
- класні керівники
- учнівство
- батьки

із залученням ювенальної превенції

області:

Вінницька

Івано-Франківська

Полтавська

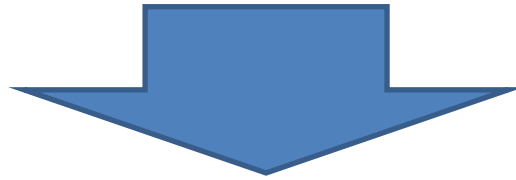
Сумська

Чернігівська

Харківська (червень 2021р.)

Хмельницька

ВІД ТЕОРІЇ - ДО ДІЙ

- ✓ Обмін досвідом, кращими практиками
- ✓ Налагодження співпраці із ювенальною превенцією
- ✓ Згуртування всіх учасників освітнього процесу навколо проблеми насильства та булінгу
- ✓ Практичний результат: політики ЗО, плани і реалізація заходів

МИ РАЗОМ МОЖЕМО ЗМЕНШИТИ ВИПАДКИ НАСИЛЬСТВА

школа по дорозі вдома в громаді у кіберпросторі

Дякую за увагу!

Тетяна Слободян

координаторка освітніх програм БФ «Здоров'я жінки і планування сім'ї»,

консультантка ЮНЕСКО

(044) 596 50 99, (066) 713 03 11

slobodian@rhr.org.ua

womanhealth.org.ua